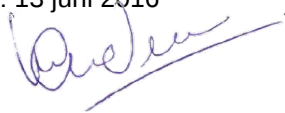

**Vooronderzoek naar de
mogelijke aanwezigheid
van conventionele explosieven
Johanna van Hoornstraat
Gemeente Noordwijk**

Datum : 9 juni 2016
Kenmerk : 16020415
Status : Definitief
Versie : 1.0
Auteurs : Drs. Th. van den Berg
: Mw drs E.J.M. van Riel

Opdrachtgever : Gemeente Noordwijk
: Dhr. Y. Alabas

IDDS Explosieven : Mw. A. van de Meer
Datum : 13 juni 2016

Autorisatie : Dhr. T.G.M. Neijenhuis senior OCE-deskundige

T.G.M. Neijenhuis

NOORDWIJK (hoofdkantoor)

's-Gravendijkseweg 37
Postbus 126
2200 AC Noordwijk

T 071 - 402 85 86
info@idds.nl
www.idds.nl

VEENENDAAL

T 0318 - 69 00 22

BREDA

T 076 - 548 66 20

HOOGVEEEN

T 0528 - 72 22 29

SEVENUM

T 077 - 467 05 86

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
1.1	AANLEIDING	3
1.2	DOEL VOORONDERZOEK	3
1.3	UITGANGSPUNT	3
1.4	WERKWIJZE VOORONDERZOEK	4
1.5	SCOPE ONDERZOEKSGEBIED	4
1.6	LEESWIJZER	5
2	GERAADPLEEGDE BRONNEN.....	6
2.1	VERANTWOORDING BRONNENMATERIAAL	6
2.2	REEDS UITGEVOERDE ONDERZOEKEN	6
2.3	LITERATUUR	6
2.4	ARCHIEFONDERZOEK IN NEDERLAND.....	6
2.4.1	GEMEENTEARCHIEF NOORDWIJK	7
2.4.2	ERFGOED LEIDEN EN OMSTREKEN (ELO)	7
2.4.3	PROVINCIAAL ARCHIEF ZUID-HOLLAND (NA) DEN HAAG.....	9
2.4.4	NATIONAAL ARCHIEF (NA) DEN HAAG	9
2.4.5	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE AMSTERDAM (NIOD).....	9
2.4.6	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE DEN HAAG (NIMH).....	10
2.4.7	SEMI-STATISCH ARCHIEF (SSA)	10
2.4.8	STUDIEGROEP LUCHTOORLOG 1939-1945 (SGLO).....	10
2.5	ARCHIEFONDERZOEK IN HET BUITENLAND	10
2.5.1	THE NATIONAL ARCHIVES UK TE LONDEN (TNA UK).....	10
2.5.2	NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION TE WASHINGTON (NARA)	10
2.5.3	BUNDESARCHIV-MILITÄRARCHIV TE FREIBURG (BAMA)	10
2.6	LUCHTFOTO-ONDERZOEK	11
3	RESULTATEN INVENTARISATIE	12
3.1	INLEIDING	12
3.2	MOBILISATIEPERIODE.....	12
3.3	MEIDAGEN 1940	12
3.4	DUITSE BEZETTINGSJAREN	12
3.5	BEVRIJDINGSJAAR 1944-1945.....	16
3.6	NAOORLOGSE PERIODE – HEDEN	17
3.7	LUCHTFOTO-ANALYSE.....	19
3.8	LEEMTEN IN KENNIS	19
3.9	INVENTARISATIEKAART.....	20
3.10	INDICATIES.....	20
4	CONCLUSIE EN ADVIES	22
4.1	CONCLUSIE.....	22
4.2	ADVIES.....	22
5	BIJLAGEN	23
5.1	BIJLAGE 1 OVERZICHT BEOORDELEN/EVALUEREN INVENTARISATIE (WSCS-OCE 2012)	24
5.2	BIJLAGE 2 VASTSTELLEN VERDACHT GEBIED EN AFBAKENING IN VOORONDERZOEK	26
5.3	BIJLAGE 3 DEKKING GERAADPLEEGDE LUCHTFOTO	28
5.5	BIJLAGE 4 CE INVENTARISATIEKAART.....	29
5.6	BIJLAGE 5 CE-BODEMBELASTINGKAART.....	30

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

De aanleiding van het vooronderzoek zijn voorgenomen grondwerkzaamheden aan de Johanna van Hoornstraat in Noordwijk in de gemeente Noordwijk (Zuid-Holland). Het is niet bekend of er rekening gehouden dient te worden met het aantreffen van conventionele explosieven (CE) uit de Tweede Wereldoorlog in dit gebied. Indien er CE aanwezig zijn in de bodem van het te onderzoeken gebied, dan bestaat de mogelijkheid op een ongecontroleerde detonatie van een of meerdere CE. Op basis van de Arbo-wetgeving en de Openbare Orde en Veiligheid dienen alle risico's voorafgaand aan de voorgenomen werkzaamheden in kaart te worden gebracht waarbij de risico's zoveel mogelijk moeten worden ingeperkt. Aan de hand van dit vooronderzoek CE is bepaald of er sprake is van een risico op het aantreffen van CE alsmede waar er een risico is op het aantreffen hiervan.

IDDS heeft een vooronderzoek uitgevoerd voor het onderzoeksgebied Johanna van Hoornstraat Noordwijk in de gemeente Noordwijk (Zuid-Holland) naar de aanwezigheid van CE uit de Tweede Wereldoorlog.

1.2 DOEL VOORONDERZOEK

Het doel van dit vooronderzoek CE is het vaststellen of er in de geraadpleegde bronnen indicaties zijn waaruit blijkt dat (delen van) de onderzoeksgebieden tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken is (zijn) geweest bij oorlogshandelingen waardoor er (mogelijk) CE op/in de bodem zijn achtergebleven. Indien er indicaties zijn dat (delen van) de onderzoeksgebieden betrokken (zijn) is geweest bij oorlogshandelingen dan wordt het (de) verdachte gebied(en) horizontaal afgebakend en worden de volgende zaken vastgesteld:

- Soort(en) aan te treffen CE;
- Hoeveelheid aan te treffen CE;
- Verschijningsvorm aan te treffen CE;
- Maximale en minimale diepteligging CE.

1.3 UITGANGSPUNT

Het vooronderzoek is conform het WSCS-OCE 2012 uitgevoerd. In deze richtlijnen voor het uitvoeren van het vooronderzoek staan de verplichte bronnen die geraadpleegd dienen te worden alsmede de aanvullende bronnen. Naast de verplichte bronnen zijn ook aanvullende bronnen geraadpleegd. Op basis van uitgevoerde vooronderzoeken in het verleden is gebleken dat vaak relevante informatie aanwezig was in de aanvullende bronnen. Deze informatie had in een aantal gevallen invloed op de omvang van het verdachte gebied.

Bron	Raadplegen WSCS-OCE		Geraadpleegd
	Verplicht	Aanvullend	
Literatuur	✓		✓
Gemeentelijk & Provinciaal archief	✓		✓
Nederlands Instituut Militaire Historie (NIMH)		✓	✓
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)		✓	✓
Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)	✓		✓
Luchtfotocollectie Wageningen Universiteit	✓		✓
Luchtfotocollectie Kadaster	✓		✓
Luchtfotocollectie The Aerial Reconnaissance Archives		✓	✓
The National Archives UK		✓	✓
Bundesarchiv-Militärarchiv		✓	✓
The National Archives and Records Administration USA		✓	✓
Getuigen		✓	Niet beschikbaar

Tevens zijn de volgende bronnen door geraadpleegd die niet vermeld zijn in het WSCS-OCE 2012, maar die wel relevante informatie kunnen bevatten over het onderzoeksgebied:

- Semi-statisch Archief (SSA) Defensie te Rijswijk;
- Nationaal Archief (NA) te Den Haag.

1.4 WERKWIJZE VOORONDERZOEK

Het vooronderzoek is conform de huidige richtlijnen (WSCS-OCE 2012) uitgevoerd en bestaat uit twee delen, namelijk de inventarisatie en de beoordeling & evaluatie. In het eerste deel van het vooronderzoek, de inventarisatie, is alle relevante informatie verzameld uit de geraadpleegde bronnen. Op basis van de verzamelde informatie is vastgesteld of er oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden waarbij (mogelijk) CE zijn achtergebleven binnen de grenzen van de onderzoeksgebieden.

In de geraadpleegde bronnen zijn indicaties gevonden waaruit blijkt dat (delen van) de onderzoeksgebieden getroffen is (zijn) door oorlogshandelingen. In het tweede deel van het vooronderzoek, de beoordeling & evaluatie, is de verzamelde informatie beoordeeld en geëvalueerd. Op basis van de beoordeling en de evaluatie zijn de volgende zaken vastgesteld:

- De horizontale begrenzing van verdacht(e) gebied(en);
- De minimale en maximale diepteligging van de aan te treffen CE;
- De soort(en) van de aan te treffen CE;
- De hoeveelheid van de aan te treffen CE;
- De verschijningsvorm van de aan te treffen CE.

De resultaten van de inventarisatie en de beoordelingen en evaluatie zijn in dit rapport opgenomen met een bijbehorende CE-bodembelastingkaart.

1.5 SCOPE ONDERZOEKSGBIED

Dit vooronderzoek richt zich op het onderzoeksgebied Johanna van Hoornstraat in de gemeente Noordwijk (Zuid-Holland). In afbeelding 1 is in een kaart met blauwe lijnen het onderzoeksgebied weergegeven.

Afbeelding 1: onderzoeksgebied Johanna van Hoornstraat Noordwijk.

1.6 LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 wordt nader ingegaan op de geraadpleegde bronnen. In het derde hoofdstuk komen de resultaten van het bronnenonderzoek aan bod. In hoofdstuk 4 zijn de conclusie en het advies beschreven. In de bijlagen van dit rapport zijn diverse stukken opgenomen, waaronder de geraadpleegde luchtfoto.

2 GERAADPLEEGDE BRONNEN

2.1 VERANTWOORDING BRONNENMATERIAAL

Om een zo goed en een zo compleet mogelijk vooronderzoek uit te voeren zijn er diverse bronnen geraadpleegd. Als in een bron een indicatie staat waaruit blijkt dat het onderzoeksgebied getroffen is door een oorlogshandeling, dan dient deze indicatie in een mogelijke tweede en/of meerdere bronnen te worden bevestigd. Wanneer dit niet het geval is dan moet op basis van deze enkele bron een afweging worden gemaakt welke consequentie(s) dit heeft voor het onderzoeksgebied. In dit hoofdstuk komen de geraadpleegde bronnen in het kader van het vooronderzoek aan bod. Per bron is aangegeven welke literatuur en/of archiefstukken/documenten zijn geraadpleegd, zodat voor de lezer de herleidbaarheid van indicaties (en contra-indicaties) van oorlogshandelingen duidelijk is.

2.2 REEDS UITGEVOERDE ONDERZOEKEN

Bij de opdrachtgever is geïnformeerd of er in het verleden (voor)onderzoeken zijn uitgevoerd binnen de grenzen van het onderzoeksgebied en/of in de directe omgeving hiervan.

Er is een vooronderzoek bekend die betrekking heeft op (de directe omgeving van) het onderzoeksgebied. Het gaat om het volgende onderzoek:

- Vooronderzoek Conventionele Explosieven Cluster Bollenstreek Zuid, Hoogheemraadschap van Rijnland, opgesteld door Saricon, met kenmerk 72531-VO-05, d.d. 27 juli 2010.

Relevante informatie uit dit vooronderzoek is verwerkt in dit rapport (zie hoofdstuk 3).

2.3 LITERATUUR

In het kader van dit vooronderzoek is een literatuurstudie uitgevoerd. Naast de standaard boekwerken over de gevechtshandelingen in de Tweede Wereldoorlog op het land en in de lucht, zijn ook de regionale en streekgebonden publicaties bestudeerd. In onderstaande overzicht zijn de geraadpleegde publicaties weergegeven.

- Bollen, H.A. & Vroemen, P., *Canadezen in actie. Nederland najaar '44 - voorjaar '46* (Warnsveld 1993);
- Brongers, E.H., *Inventarisatie uit diverse bronnen van in de meidagen van 1940 tijdens of door de strijd in Nederland neergeschoten of vernielde Duitse vliegtuigen, weergegeven per provincie of gebied* (2005);
- Harff, D. en P. Harff, *Batterij Noordwijk 1940-1945: Marine Seeziel Batterie Noordwijk* 2^e gew. druk (z.p. 2006);
- Klep, Ch. & Schoenmaker, B. (reds.), *Oorlog op de flank. De bevrijding van Nederland 1944-1945* (Den Haag 1995);
- Korthals Altes, A. *Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945* (Amsterdam 1984-2);
- Slat, G., *Noordwijk in de jaren 1940-1945* (Noordwijk 1993);
- Zwanenburg, G.J., *En nooit was het stil...Kroniek van een luchtoorlog* (z.p. z.j.).

Relevante informatie uit de bestudeerde literatuur is verwerkt in dit rapport (zie hoofdstuk 3).

2.4 ARCHIEFONDERZOEK IN NEDERLAND

Naast literatuurstudie is er archiefonderzoek in Nederland uitgevoerd. In de archiefinstelling Erfgoed Leiden en omstreken is het archief van Noordwijk geïnventariseerd. Het Nationaal Archief (NA) in Den Haag, waar ook het provinciaal archief zich bevindt, is geraadpleegd. Verder zijn ook stukken uit het archief van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) te Amsterdam en van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) in Den Haag bestudeerd. Tevens is het archief van de Explosieven Opruimingsdienst van Defensie (EODD)

en het Semi-statisch Archief (SSA) van Defensie bestudeerd. In de volgende sub-paragrafen worden deze archieven nader beschreven.

Relevante informatie uit de geraadpleegde stukken zijn verwerkt in dit rapport (zie hoofdstuk 3).

2.4.1 GEMEENTEARCHIEF NOORDWIJK

In het kader van dit onderzoek is het gemeentearchief van de gemeente Noordwijk geraadpleegd. Dit archief bevindt zich in de archiefinstelling Erfgoed Leiden en omstreken te Leiden (ELO).

2.4.2 ERFGOED LEIDEN EN OMSTREKEN (ELO)

In de onderstaande tabel zijn de geraadpleegde stukken van de gemeente Noordwijk weergegeven.

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
0900A	7	1948-1951	Bestemmingsplannen. Stukken betreffende het herverkavelingsplan ten behoeve van de wederopbouw van de Pickéweg-Koningin Astrid Boulevard.
	13	1945-1958	Ruimtelijke ordening. Stukken betreffende de Wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog.
	142	1940-1953	Wegen. Stukken betreffende het stratenplan ten noorden van de vuurtoren en het slopen van bunkers.
	224	1945-1946	Bestemmingsplannen. Stukken betreffende de wijziging van het uitbreidingsplan Noordwijk 1937 in verband met de wederopbouw.
	225	1948	Ruimtelijke ordening. Wederopbouwplan 1948.
	226-227	1946	Ruimtelijke ordening. Tekeningen betreffende de wederopbouw van zone IV, de Noord-Boulevard, later Koningin Wilhelmina-Boulevard.
	228	1945-1946	Ruimtelijke ordening. Stukken betreffende de voorbereiding voor de wederopbouw.
	229	1946-1952	Ruimtelijke ordening. Betreffende het Wederopbouwplan.
	239	1943-1945	Bestemmingsplannen. Stukken betreffende de wijziging van het uitbreidingsplan na afbraak van gebouwen op bevel van de Duitse Weermacht.
	245	1945	Woningen. Staten houdende woning- en pandentelling opgemaakt voor de wederopbouw.
	284	1946-1948	Ruimtelijke ordening. Stukken betreffende grondaankopen ten behoeve van de wederopbouw aan woningen.
	285-286	1946-1953	Ruimtelijke ordening. Bestek en voorwaarden en financiële afwikkeling van de bouw van woningen aan de Toekomststraat, Juliana van Stolbergstraat, Zoutmanstraat, Schoolstraat, Binnenweg en Abraham van Rooyenstraat in het kader van de Wederopbouw, 1946-1953.
	294	1945-1948	Bestemmingsplannen. Stukken betreffende het dempen van de tankgracht, het opruimen van enige verdedigingswerken en de wederopbouw van de grote Hogewegsebrug.
	333	1946-1953	Woningbouw. Stukken betreffende de bouw van zestien Woningwetwoningen aan de Karel Doormanstraat in het kader van de Wederopbouw.
	417	1930-1940, 1947, 1953	Bouwterreinen. Stukken betreffende de aankoop en het bouwrijp maken van bouwterreinen ten noorden van de vuurtoren, met stukken houdende de

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
			<i>melding dat in de gemeente geen munitie ligt opgeslagen en betreffende de sloop van Duitse verdedigingswerken.</i>
	689	1948-1954	<i>Bestemmingsplannen. Stukken betreffende het herstel van de oorlogsschade aan het bouwterrein ten noorden van de vuurtoren.</i>
	702	1946-1954	<i>Bestemmingsplannen. Stukken betreffende de sloop van Duitse bunkers en andere verdedigingswerken.</i>
	2	1940-1964	<i>Oorlogsgraven. Stukken betreffende inrichting en onderhoud van de oorlogsgraven op de Algemene Begraafplaats</i>
0900B	15	1949-1963	<i>Stukken betreffende het invullen van voortgangscontrolekaarten ten behoeve het controleren van de Wederopbouw</i>
	17	1946-1956	<i>Maandrapporten betreffende de woningbouw ten behoeve van de Wederopbouw.</i>
	24	1951-1964	<i>Stukken betreffende het Wederopbouwplan Zones I t/m IV.</i>
	25	1950-1958	<i>Stukken betreffende het Wederopbouwplan van de gemeente.</i>
	27	1952	<i>Begrotingen betreffende het Wederopbouwplan Zone V.</i>
	56	1951-1960	<i>Beschikkingen houdende Rijksgoedkeuringen voor bouwplannen in de zin van de Wederopbouwwet.</i>
	414	1946-1971	<i>Stukken betreffende de Wederopbouw van zone II. Oude Zeeweg/ hoek Koningin Wilhelmina Boulevard en Jan Kroonsweg.</i>
	415	1947-1968	<i>Stukken betreffende de Wederopbouw van zone II: Hoofdstraat met PTT-kantoor, Koningin Wilhelmina Boulevard en Jan Kroonsweg.</i>
	416	1947-1967	<i>Stukken betreffende de Wederopbouw van zone II: Hoofdstraat met PTT-kantoor, Koningin Wilhelmina Boulevard en Jan Kroonsweg</i>
	443	1950-1970	<i>Stukken betreffende de vaststelling van het plan voor de Wederopbouw van Noordwijk aan Zee.</i>
	444	1948-1958	<i>Stukken betreffende de herbouw van panden en de herbouwplicht van eigenaren in het kader van de Wederopbouw.</i>
	616+1-616+4	1947-1963	<i>Stukken betreffende de Wederopbouw van zone V.</i>
	558	1925-1968	<i>Stukken betreffende de onteigening van het perceel 'Seehorst' van H.J. de Graaf en diens schadeloosstelling in verband met de Wederopbouw van zone II.</i>
	559	1957-1959	<i>Stukken betreffende de aankoop van percelen aan de Jan Kroonsweg in verband met de Wederopbouw van zone II.</i>
	560	1957-1964	<i>Stukken betreffende de ontwikkeling van de Koningin Wilhelmina Boulevard in het kader van de Wederopbouw van zone IV.</i>
	561	1956-1974	<i>Stukken betreffende de ontwikkeling van de Grent en het Palaceplein in het kader van de Wederopbouw van zone II.</i>
	993	1960-1962, 1968	<i>Stukken betreffende het slopen van een bunker ten behoeve van de aanleg van de Offemweg en betreffende ongelukken in bunkers.</i>
	1117	1961-1962	<i>Stukken betreffende in het kader van de Wederopbouw geprojecteerde doorbraken van wegen in Noordwijk aan Zee, 1961-1962.</i>
	1975	1948-1986	<i>Stukken betreffende de afsluiting van de toegangen tot de bunkers in de duinen.</i>

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
	2098	1971	<i>Bouwvergunning 19710158 betreffende de verbouw van een bunker tot berguimte voor kunstschaten aan de Bosweg.</i>

2.4.3 PROVINCIAAL ARCHIEF ZUID-HOLLAND (NA) DEN HAAG

In het Nationaal Archief (NA) in Den Haag bevindt zich het provinciaal archief van de provincie Zuid-Holland. In het NA zijn stukken van het Militair Gezag (MG) geraadpleegd. Het MG was het tijdelijk bestuur in de bevrijdde gebieden in Nederland en zorgde onder andere voor de openbare orde en veiligheid. In de onderstaande tabel zijn de geraadpleegde stukken weergegeven.

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
3.09.34	43	1945	<i>Stukken betreffende de opsporing en opruiming van mijnen, bommen, munitie en andere explosieven</i>
	64	1945	<i>Rapporten</i>
	65	1945	<i>Stukken betreffende het verzamelen van gegevens over beschadigde of vernielde bruggen</i>
	231	1945	<i>Stukken betreffende de opruiming van mijnen, munitie en andere explosieven</i>
	249	1945	<i>Stukken betreffende het bevorderen van herstelwerkzaamheden aan dijken, verkeers- en waterwegen</i>

2.4.4 NATIONAAL ARCHIEF (NA) DEN HAAG

In het NA zijn stukken en kaarten bewaard gebleven betreffende bunkers en verdedigingswerken op verschillende plaatsen in Nederland. In de onderstaande tabel staan de geraadpleegde stukken weergegeven:

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
2.13.167	272-284	1951	<i>Blokkaarten van werken</i>
	285-296		<i>Overzichtskaarten</i>
	1112-1119		<i>Nederlandse stafkaarten met aantekeningen van stellingen en complexen, schaal 1:25000</i>
	1120		<i>Stellingkaarten van heel Nederland (dienstgeheim) met vermeldingen van alle Nederlandse en Duitse werken waarop de aard van de groepen van werken door symbolen zijn aangegeven. Groot formaat.</i>
2.04.53.15	76	1940-1941	<i>Bescherming Bevolking Luchtaanvallen (Zuid-Holland)</i>

2.4.5 NEDERLANDS INSTITUUT VOOR OORLOGSDOCUMENTATIE AMSTERDAM (NIOD)

In het archief van het NIOD is het archief van het *Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West)* geraadpleegd. Deze instantie was het politieapparaat van het Duitse bestuur. Daarnaast zijn in het archief van het Departement van Justitie processen-verbaal ingezien van lokale instanties betreffende luchtaanvallen, bominslagen en ontploffingen. In de onderstaande tabel zijn de bestudeerde stukken weergegeven:

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
077	1328	1940-1941	<i>Dagberichten van de Befehlshaber der Ordnungspolizei Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen</i>
216k	181-185		<i>Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten</i>

2.4.6 NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MILITAIRE HISTORIE DEN HAAG (NIMH)

Het NIMH beheert collecties over de geschiedenis en de archieven van de Nederlandse krijgsmacht. In onderstaande tabel zijn de geraadpleegde collecties weergegeven.

Coll. nr.	Jaar	Omschrijving
407	1946-1978	<i>Blokkaarten van verdedigingswerken</i>
575	1943-1945	<i>Duitse verdedigingswerken en inundaties van Nederlands grondgebied in de oorlog / rapporten van militaire aard vanuit bezet Nederland aan Bureau Inlichtingen Londen</i>
420	Burgemeesters-verklaringen '40-'45	

2.4.7 SEMI-STATISCH ARCHIEF (SSA)

Het Semi-statisch Archief (SSA) te Rijswijk beheert het archief van Defensie. In dit archief zijn onder ander de ruimrapporten van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) opgeslagen. Deze ruimrapporten, ook wel Munitie Opruiming Rapport Afdoening (MORA) genaamd, zijn gerangschikt per gemeente en worden sinds 1971 systematisch bijgehouden. Tevens bevinden zich in het SSA ook enkele dossiers van de Mijn- en Munitie Opruimingsdienst (MMOD). De MMOD, was een voorloper van de huidige EODD en werd vlak na de Tweede Wereldoorlog opgericht. In het SSA bevinden zich talloze overzichten van geruimde munitie alsmede ruimrapporten van mijnevelden in de Nederlandse gemeenten. Er zijn geen indicaties gevonden dat er mijnevelden hebben gelegen in het onderzoeksgebied. In de omgeving, bij woningen aan Weteringkade, zijn wel mijnen aangetroffen. Het betrof 9 zware tankmijnen, die werden geruimd.

2.4.8 STUDIEGROEP LUCHTOORLOG 1939-1945 (SGLO)

De SGLO heeft in de loop der jaren een lijst samengesteld van alle vliegtuigcrashes in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog (1939-1945). Op basis van de raadpleging van deze lijst is vastgesteld dat er geen vliegtuigcrashes hebben plaatsgevonden binnen de grenzen van de onderzoeksgebieden en/of in de directe omgeving hiervan.

2.5 ARCHIEFONDERZOEK IN HET BUITENLAND

In een aantal buitenlandse archieven is informatie aanwezig die relevant kan zijn voor dit vooronderzoek. Het projectteam beschikt over een uitgebreide database met gegevens die in het verleden zijn gekopieerd/gefotografeerd in The National Archives UK (TNA UK) te Londen, Bundesarchiv-Militärarchiv (BaMa) te Freiburg en The National Archives and Records Administration (NARA) te Washington. In de volgende sub-paragrafen zal nader worden ingegaan op deze archieven.

2.5.1 THE NATIONAL ARCHIVES UK TE LONDEN (TNA UK)

In TNA UK zijn onder ander *interpretation reports* en de *daily logs* (dagboeken) van verschillende eenheden van de Britse strijdkrachten gearcheeerd. Er is geen relevante informatie aangetroffen in de gegevens uit TNA UK in het kader van dit vooronderzoek.

Toeg. nr.	Inv. nr.	Jaar	Omschrijving
AIR 37	715	1944	2nd Tactical Air Force. Daily Log: Sep – Oct
AIR 37	716	1944	2nd Tactical Air Force. Daily Log: Nov – Dec
AIR 37	717	1945	2nd Tactical Air Force. Daily Log: Jan – Feb
AIR 37	718	1945	2nd Tactical Air Force. Daily Log: Mar – May

2.5.2 NATIONAL ARCHIVES AND RECORDS ADMINISTRATION TE WASHINGTON (NARA)

Net als in TNA UK zijn in NARA te Washington onder ander *interpretation reports* en de *daily logs* (dagboeken) van verschillende eenheden van Amerikaanse strijdkrachten gearcheeerd. Er zijn geen relevante documenten voor het onderzoeksgebied aangetroffen in NARA.

2.5.3 BUNDESARCHIV-MILITÄRARCHIV TE FREIBURG (BAMA)

In het BaMa zijn o.a. archiefstukken van de *Führungsstab* van de Luftwaffe opgeslagen. In deze archiefstukken zijn alle melding van neergekomen vliegtuigbommen en toestellen in het bezette

Europa beschreven van mei 1940 tot en met medio 1941. In het BaMa zijn geen relevante gegevens aangetroffen.

2.6 LUCHTFOTO-ONDERZOEK

Een essentieel onderdeel van het vooronderzoek is de analyse van luchtfoto's. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn, met name door geallieerde luchtstrijdkrachten, veel luchtfoto's genomen van onder andere bezet Nederland. Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog stond de (geallieerde) luchtfotografie nog in de kinderschoenen, maar tegen het einde was het uitgegroeid tot een belangrijk onderdeel van de oorlogsvoering. Luchtfoto's werden niet alleen gebruikt om schade van een bombardement (*damage assessment*) vast te stellen, maar ook hele militaire campagnes werden op basis van luchtfoto's gepland.

Na de Tweede Wereldoorlog is een flink aantal (geallieerde) luchtfoto's vernietigd, maar het merendeel werd overgedragen aan archieven en andere publieke instellingen. In Nederland zijn er twee organisaties die beschikken over een collectie geallieerde luchtfoto's, namelijk Wageningen Universiteit en het Kadaster te Zwolle. In het buitenland beheren The Aerial Reconnaissance Archives (TARA) te Edinburgh en The National Archives and Records Administration (NARA) te Washington de belangrijkste luchtfotocollecties van de Tweede Wereldoorlog.

Voor dit onderzoek zijn luchtfoto's uit de collecties Wageningen Universiteit (WAG), Kadaster (KAD) te Zwolle en The Aerial Reconnaissance Archives (TARA) te Edinburgh geraadpleegd en zijn relevante luchtfoto's (beste kwaliteit) besteld. In onderstaande tabel is deze luchtfoto weergegeven.

Col. Nr.	Datum	Sortie Ref.	Foto nrs.	Kwaliteit	Bijzonderheden
KAD(623)	30-03-1945	106G-5133	4441	A	

In de bijlagen is de luchtfoto-dekking per datum weergegeven.

3 RESULTATEN INVENTARISATIE

3.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk zijn de resultaten weergegeven van de raadpleging van de bronnen die in het vorige hoofdstuk zijn vermeld. Tijdens de raadpleging van de bronnen is de aandacht gericht op de gebeurtenissen die in de nabije omgeving van het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden en die (mogelijk) van invloed zijn op de aanwezigheid van CE binnen de grenzen van het onderzoeksgebied. Aan de hand van de bronnen is een chronologisch overzicht geconstrueerd van gebeurtenissen die hebben plaatsgevonden binnen en in de nabijheid van het onderzoeksgebied. Met voetnoten wordt telkens verwezen naar de geraadpleegde bron(nen).

3.2 MOBILISATIEPERIODE

In de periode september 1939 – april 1940 werden de Nederlandse strijdkrachten gemobiliseerd. Aanleiding was de Duitse inval in Polen in september 1939 en de daaropvolgende oorlogsverklaring van de Frankrijk en Groot-Brittannië aan de Duitse regering. In deze periode werden de verschillende onderdelen van Nederlandse strijdkracht onder de wapenen geroepen en werd er een begin gemaakt met het aanleggen van verdedigingslinies, voorbereidingswerkzaamheden ten behoeve van inundaties, mijnevelden en versperringen.

In de geraadpleegd bronnen zijn geen relevante gegevens betreffende het onderzoeksgebied aangetroffen.

3.3 MEIDAGEN 1940

In de vroege ochtend van 10 mei 1940 vielen Duitse eenheden Nederland binnen. Vanuit het grensgebied vielen Duitse grondstrijdkrachten Nederland binnen, terwijl Duitse parachutisteneenheden in West-Nederland landden. Bij Kornwerderzand en bij de Grebbelinie werden de Duitse grondstrijdkrachten gestopt en Nederlandse eenheden vochten dapper tegen de Duitse parachutisteneenheden in het westen van Nederland. Na het bombardement op Rotterdam door Duitse luchtmachteenheden besloot het Nederlandse opperbevel te capituleren. Alleen in Zeeland werd nog doorgevochten door Nederlandse en Franse eenheden.

11 mei 1940

Een Junker52 stortte neer bij Noordwijk aan Zee¹.

3.4 DUITSE BEZETTINGSJAREN

Direct na de Duitse inval werd Nederland met enige regelmaat getroffen door (kleinschalige) geallieerde bombardementen. Deze bombardementen waren met name gericht op vliegvelden, havens, infra en industriegebieden. Vanaf 1943, de geallieerde luchtmachten werden steeds sterker – vonden steeds meer grotere en zwaardere bombardementen plaats op vliegvelden havens en industriegebieden in Nederland.

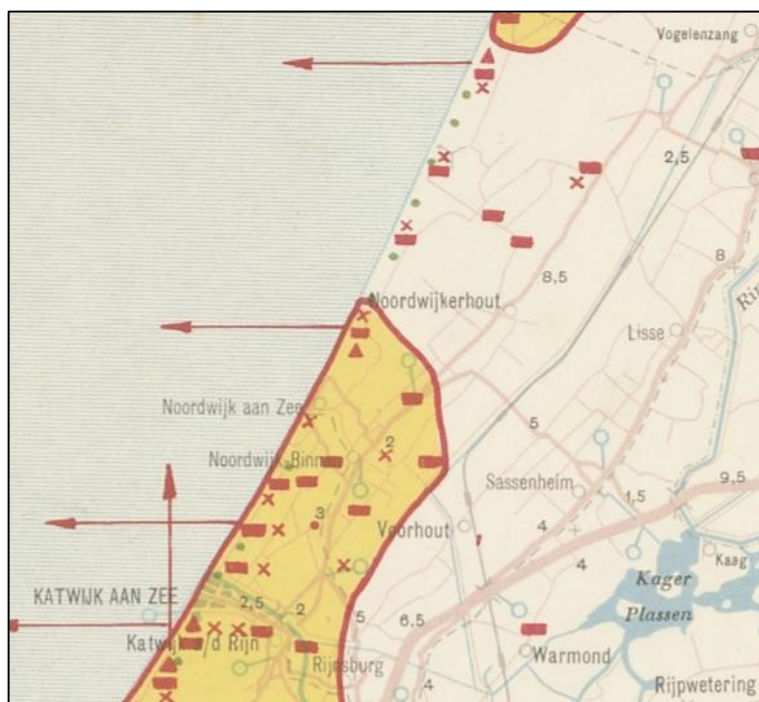
Vanaf 1942 werd begonnen met het aanleggen van de *Atlantikwall* door de *Organisation Todt* in het Nederlands kustgebied.

Zonder datum

Stellingkaarten van heel Nederland (dienstgeheim) met vermeldingen van alle Nederlandse en Duitse werken waarop de aard van de groepen van werken door symbolen zijn aangegeven. In rood zijn de Duitse verdedigingswerken aangegeven².

¹ SGLO, T0491

² NA, toeg. nr. 2.13.167 Bunkerarchief, inv.nr. 1120

Legenda

rechthoek: complex van onderkomens

driehoek: commandopost

noordpijl: luchtdoelbatterij

westpijl: kustbatterij

kruis: lokale nabijverdediging

4 augustus 1940.

Bommen in het Langeveld bij kampeerterrein Jan de Wit³.

25 augustus 1940

Er werden brandbommen afgeworpen in de weide en bollenland langs de Zwarteweg. In totaal werden ongeveer 25 bommen gevonden, waarvan er ongeveer 5 niet ontploft waren. Zij lagen in een weiland en in een teelland langs den Zwarteweg in Noordwijk⁴. Deze locatie ligt buiten het onderzoeksgebied.

1 -28 september 1940

In Noordwijk (Zuid-Holland), 1 mijn aangespoeld bij kilometerpaal 78⁵, bij kilometerpaal 71⁶, bij kilometerpaal 80⁷, bij kilometerpalen 78 en 79⁸, bij kilometerpaal 74⁹.

11 oktober 1940

In Noordwijk (Zuid-Holland) niet ontplofte luchtdoelgeschutmunitie aangetroffen¹⁰.

16 oktober 1940

In Noordwijk (Zuid-Holland) werd weer niet ontplofte luchtdoelgeschutmunitie aangetroffen. In totaal lagen er inmiddels 3 niet ontplofte granaten¹¹.

³ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

⁴ Vooronderzoek Conventionele Explosieven Cluster Bollenstreek Zuid, Hoogheemraadschap van Rijnland, opgesteld door Saricon, met kenmerk 72531-VO-05, dd 27 juli 2010

⁵ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

⁶ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

⁷ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

⁸ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

⁹ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

¹⁰ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

¹¹ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

28 oktober 1940

Een Dornier24 van de Luftwaffe stortte met motorschade neer in de duinen bij Noordwijk¹².

29 oktober 1940

Bom op de Nieuwe Zeeweg¹³.

15 november 1940

Om 20.30 uur, in Noordwijk, opende 1 laagvliegend vliegtuig mitrailleurvuur op een lichtbaken c.q. vliegtuigzoeklicht¹⁴.

In Noordwijk (Zuid-Holland) niet ontplofte luchtdoelgeschutmunitie aangetroffen ¹⁵.

19 november 1940

Een Duits Messerschmitt-jachtvliegtuig maakte een noodlanding tijdens een proefvlucht; het kwam terecht tussen Noordwijk en Katwijk, op een perceel bouwland bij de woning aan de Zwarteweg 31. Het landingsgestel was in de grond gezakt; de schroef was verbogen¹⁶. Er was geen verdere schade¹⁷. Deze locatie ligt buiten het onderzoeksgebied.

De Duitse bezetter vernielde de Jan Zwanenbrug over de Maandagsche Watering/Noordwijkse Vaart in de weg Leiden-Rijnsburg-Noordwijk en de Oegstgeesterbrug over het Oegstgeesterkanaal¹⁸.

5 januari 1941

Om 08.50 uur, in Noordwijk, mitrailleurvuur van een Engels vliegtuig op een lichtbaken. Geen schade¹⁹.

17 januari 1941

De Duitsers rapporteerden dat deze dag tegen 14.30 uur door zeven Blenheims een aanval werd gedaan op een konvooi tussen Noordwijk en Zandvoort. Twee sleepboten werden licht, een ander schip zwaar beschadigd²⁰.

10 februari 1941

In Noordwijk (Zuid-Holland), 1 blindganger en 2 niet ontplofte geschutgranaten gevonden²¹.

16 februari 1941

Om 00.10 uur, in Noordwijk, meerdere brandbommen in het open veld afgeworpen. Geen schade²².

12 maart 1941

Om 23.20 uur, in Noordwijk (Zuid-Holland), 3 brisantbommen op het dorp afgeworpen. Enige woonhuizen zwaar beschadigd. Een dode, meerdere gewonden²³.

Een Blenheim deed om 21.45 uur een aanval op een ´baanverlichting´ van een vliegveld en een roterend baken ca. 16 km noordoost van Hoek van Holland. Treffers werden gerapporteerd op

¹² SGLO, T0892

¹³ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

¹⁴ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

¹⁵ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

¹⁶ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

¹⁷ Vooronderzoek Conventionele Explosieven Cluster Bollenstreek Zuid, Hoogheemraadschap van Rijnland, opgesteld door Saricon, met kenmerk 72531-VO-05, dd 27 juli 2010; SGLO: R0048B

¹⁸ Vooronderzoek Conventionele Explosieven Cluster Bollenstreek Zuid, Hoogheemraadschap van Rijnland, opgesteld door Saricon, met kenmerk 72531-VO-05, dd 27 juli 2010

¹⁹ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

²⁰ Zwanenburg, G.J., En nooit was het stil...Kroniek van een luchtoorlog, dl 1, p. 153

²¹ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

²² NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

²³ NIOD, toeg. nr. 077 ORPO

enkele grote gebouwen ten zuiden van het baken. Het is mogelijk dat de afstand te kort was geschat, want de Duitsers rapporteerden schade in Noordwijk aan Zee (Nora radio) ²⁴.

21 maart 1941

Bombardement op Noordwijk²⁵. Vier brisantbommen op de Egbert de Grootstraat en de De Ruyterstraat²⁶.

3 juni 1942

In Noordzijdepolder, in de hoek tussen de Van Panhuysenstraat en de Duinweg, stond een aantal lichtbakens opgesteld ter oriëntatie voor Duitse nachtvliegers. Deze opstellingen werden gebombardeerd. Dit veroorzaakte branden in de Van Panhuysenstraat.²⁷

16-17 augustus 1942

Intruderoperaties door twee Bostons en twee Mosquito's. Bij Noordwijk werd Duits luchtdoelgeschut met boordwapens onder vuur genomen²⁸.

2 september 1942

Bij een oefening werden per ongeluk granaten afgevuurd op Noordwijk-Binnen op de Nieuwe Zeeweg²⁹.

12 -13 maart 1943

Bombardement van brand- en brisantbommen op Noordwijk³⁰: van Julianaweg tot aan de Rembrandtweg. Branden in de Schoolstraat, Binnenweg, Abraham van Rooyenstraat, Huis ter Duinweg, Pickéweg en Beethovenweg³¹.

Bomber Command. Ofschoon er geen aanvalsdoelen (AD's) werden genoemd in Nederland, vielen er bommen in Aalten en bij Noordwijk. Mogelijk waren dit noodafwerpen want die nacht kwamen tenminste elf RAF-bommenwerpers in Nederland neer³².

1943

Lijst met (beschadigde) panden in de gemeente Noordwijk in het kader van de wederopbouw³³: Gooweg nrs 15-15 B, 16, 16B, 17-17 E

22 december 1943

Vliegtuigcrash van een B-24 ten oosten van Noordwijk aan Zee³⁴.

Detailkaart Stelling Noordwijk- Katwijk³⁵.

Aan de tankgracht, ten oosten van Noordwijk, waren onderkomens gebouwd (27). Ten noorden, aan de Leidsetrekvaart was, waar een tankgracht aansluiting vond, een mitrailleursnest gebouwd (34).

²⁴ Zwanenburg, G.J., En nooit was het stil...Kroniek van een luchtoorlog, dl 1, p. 173

²⁵ D. Harff en P. Harff, Batterij Noordwijk 1940-1945: Marine Seeziel Batterie Noordwijk 2^e gew. druk (z.p. 2006)

²⁶ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

²⁷ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

²⁸ Zwanenburg, G.J., En nooit was het stil...Kroniek van een luchtoorlog, dl 1, p. 399

²⁹ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

³⁰ D. Harff en P. Harff, Batterij Noordwijk 1940-1945: Marine Seeziel Batterie Noordwijk 2^e gew. druk (z.p. 2006)

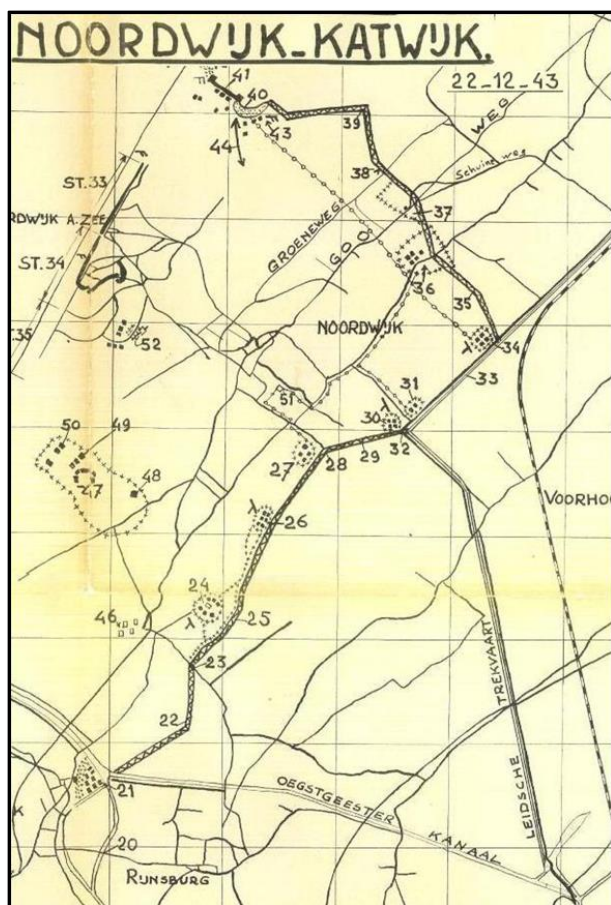
³¹ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

³² Zwanenburg, G.J., En nooit was het stil...Kroniek van een luchtoorlog, dl 1, p. 482

³³ ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 245

³⁴ SGLO, T3258

³⁵ NIMH, collectie 575 Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen 1940-1945, inv.nr. 187

3.5 BEVRIJDINGSJAAR 1944-1945

Het bevrijdingsjaar voor Nederland startte vanaf september 1944. Geallieerde grondtroepen staken vanuit België de Nederlands grens over in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Halverwege september 1944 vond *Operation Market Garden* plaats. Dit ambitieuze plan van de geallieerde bevelhebber Montgomery moest ervoor zorgen dat de bruggen tussen Eindhoven en Arnhem door luchtlandingstroepen bezet zouden worden om vervolgens door geallieerde grondtroepen te worden 'bevrijd'. Als dit plan zou slagen dan zouden geallieerde eenheden voor kerst 1944 Berlijn al hebben veroverd. *Operation Market Garden* werd een fiasco en Noord-Brabant, Zeeland, Limburg en Gelderland werden frontgebied voor maanden waar zware (grond)gevechten plaatsvonden in combinatie met artilleriebeschietingen en bombardementen.

4 oktober 1944

Brug aan het eind van de IJmuiderstraat over de Wetering was ondermijnd, de toegangen daarheen waren met landmijnen versperd (als onderdeel van de Atlantikwall). In ontruimde woningen aan Weteringkade stond geschut opgesteld. Na de oorlog werd grond zorgvuldig onderzocht ivm aanbrengen nieuwe bestrating en toen vond men 9 zware tankmijnen³⁶.

Februari 1945

Halverwege de tankgracht, ten oosten van Noordwijk-Binnen, was een mitrailleurstelling aangelegd³⁷. (zie nr 24 op bovenstaande afbeelding, *Detailkaart Stelling Noordwijk- Katwijk*³⁸).

³⁶ G. Slats, Noordwijk in de jaren 1940-1945 (Noordwijk 1993)

³⁷ NIMH, collectie 575 Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen 1940-1945, inv.nr. 187

³⁸ NIMH, collectie 575 Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen 1940-1945, inv.nr. 187

3.6 NAOORLOGSE PERIODE – HEDEN

Direct na de Tweede Wereldoorlog werd aangevangen met het opruimen van CE. Van 1971 – heden houdt de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) zich bezig met het ruimen van CE in Nederland en worden de munitievondsten systematisch (per gemeente) bijgehouden. Over de periode mei 1945 tot en met 1970 is niet of nauwelijks informatie bekend over het aantreffen en ruimen van CE.

13 juni 1945

Melding van het Militair Gezag dat het eerst voor ontminning in aanmerking komen³⁹:

- De haven van Katwijk;
- Het strand in Katwijk en Noordwijk;
- De duinen bij Katwijk en Noordwijk.

12 oktober-15 november 1945

Gemeentelijke plannen om in het kader van de wederopbouw een nieuwe verbindingsweg aan te leggen. De tankgracht die was gegraven van de Gooweg naar de duinen moest voor de aanleg van de nieuwe verbindingsweg worden gedempt. De nieuwe verbindingsweg zou dan worden aangelegd over de gedempte tankgracht van de Gooweg naar de Golfvelden.

Mededeling van Staatsbosbeheer dat er geen bezwaar is van hun kant om een gedeelte van de verbindingsweg Gooweg – Noordwijk aan Zee aan te leggen over de gronden behorend tot de boswachterij 'Noordwijk'⁴⁰.

2 januari 1946

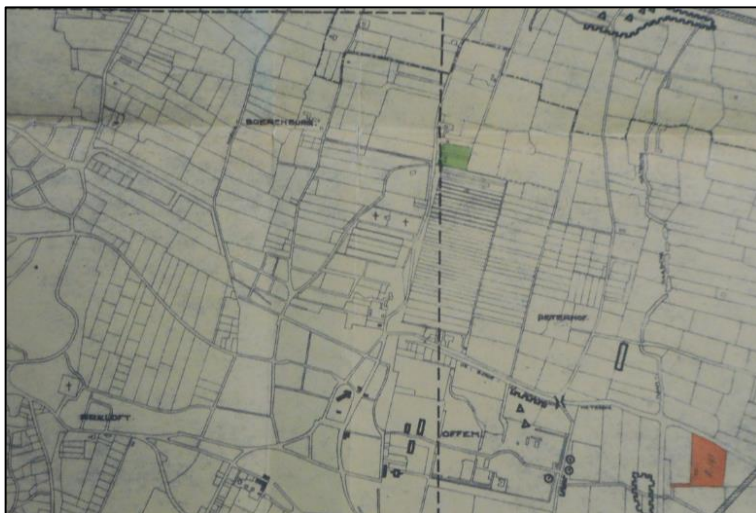
Op het terrein van Staatsbosbeheer tot grens Zandvoort waren nog aanwezig: draadversperringen, bunkers, diverse betonnen woonverblijven, munitie- en waterbunkers, betonnen gangen, geschutkoepels⁴¹. Deze stonden op de nominatie om te worden gesloopt⁴².

15 januari 1946

In de omgeving van het Radiostation Noordwijk was een mijnenveld aanwezig⁴³.

22 juni 1946

Onderstaande kaart met de bestaande toestand met schadegevallen was op 22 juni 1946 in het kader van de wederopbouw opgesteld. De kleur *geel* is licht beschadigd⁴⁴ en groen is middelmatig beschadigd. Rood geeft een afbraakpand aan. Hieronder is de wijk Boerenburg aangegeven:

³⁹ NA, toeg. nr. 3.09.34, inv.nr. 43

⁴⁰ ELO, toeg.nr. 0900A, inv. nr. 228

⁴¹ ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 228

⁴² ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 702

⁴³ SSA Rijswijk, Archief MMOD, no. 246 O en no. R250

⁴⁴ ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 229 en toeg. nr. 0900B, inv. nr. 443

Verder werd het ontwerp voor de noordelijke toegangsweg genoemd, die de bebouwde kom van Noordwijk aan Zee verbond met de nieuw geprojecteerde Provinciale weg Scheveningen – Noord-Hollandse grens. De Golfvelden waren door de Duitse bezetting vernield en er was een tankgracht van het dungebiet ten noorden van Noordwijk door de aldaar gelegen teellanden en dwars door de beboste buitenplaats van Jhr Gevers te Noordwijkerhout. Voorlopig zou kunnen volstaan met de aanleg van een eenvoudige rijweg, die later zou worden aangevuld met rijwielen voetpaden.

Op bovenstaande kaart waren verschillende Duitse verdedigingswerken aangegeven. In het gebied Boerenburg waren geen verdedigingswerken zichtbaar.

17 september 1946

Naar aanleiding van een onderzoek door de M.M.O.D. werd de tuin van het perceel, Koningin Astrid Boulevard nr. 23 te Noordwijk afgezocht. Er werden geen mijnen gevonden⁴⁵.

24 maart 1947

De gemeente Noordwijk maakte melding, dat de tot nu toe door militairen bewaakte bergplaatsen nabij de vuurtoren waren ontruimd en dat er niet, voor zover bekend, op andere plaatsen in deze gemeenten nog munitie was opgeslagen⁴⁶.

1947

In 1947 herstelde de gemeente Noordwijk onder meer de volgende panden die oorlogsschade hadden geleden⁴⁷:

- Gooweg 13 en 17 E
- Boerenburgerweg 88

De aard van de oorlogsschade is niet vermeld.

5 november 1947

Melding van de gemeente Noordwijk uit 5 november 1947 aan het Ministerie van Oorlog: omstreeks 22 mei 1940 verschenen voor het eerst Duitse infanterietroepen in de gemeente. De bruggen waren onbeschadigd in Duitse handen gevallen. De troepen hadden de Duitse nationaliteit en enige tijd ook de Russische nationaliteit. Zij bleven tot een maand na de capitulatie in 1945. De gemeente was niet door geallieerde strijdkrachten bevrijd. De gemeente was betrokken bij de capitulatie van de Duitse troepen in het westen⁴⁸.

1950

Overzicht oorlogsschade in de gemeente Noordwijk⁴⁹ met onder meer:

- Brug Weteringkade
- Van Panhuysstraat
- Tankgracht

14 februari 1993

Melding van een vondst van een explosief in de Stakman Bossestraat 84⁵⁰ te Noordwijk. In een kort krantenartikel dd. 19 februari stond dat het Explosieven Opruimingscommando op het strand van Noordwijk een Russische 135mm⁵¹ (?) tankgranaat had opgeblazen. Het explosief werd gevonden bij een woning in de wijk Boerenburg⁵².

De locatie valt buiten het onderzoeksgebied.

3.7 LUCHTFOTO-ANALYSE

De geraadpleegde luchtfoto is gegeorefereerd in GIS en geanalyseerd op sporen van oorlogshandelingen zoals onder andere kraters, loopgraven, mangaten, bunkers, verdedigingswerken, (geschut)stellingen, tankgrachten en mijnenvelden.

Binnen de grenzen van het onderzoeksgebied en in de omgeving ervan zijn enkele niet-definieerbare verstoringen waargenomen, waarvan niet met zekerheid te zeggen is dat deze met oorlogshandelingen te maken hebben.

3.8 LEEMTEN IN KENNIS

Op basis van de geraadpleegde bronnen zijn nog enkele leemten in kennis. Deze leemten in kennis zijn:

⁴⁵ SSA Rijswijk, Archief MMOD, no. R1609

⁴⁶ ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 417

⁴⁷ ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 13

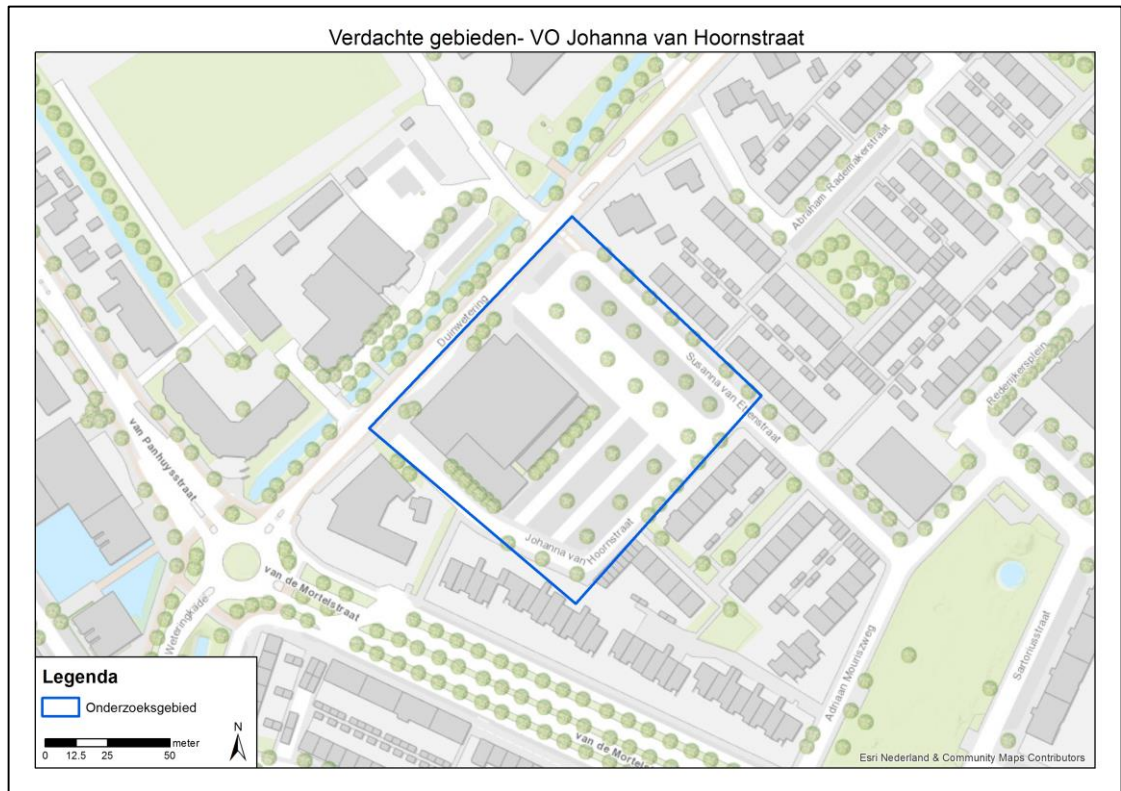
⁴⁸ NIMH, Coll.nr.420 nr 14 Naaldwijk tm Nijeveen en nr 38 Naaldwijk tm Nijmegen

⁴⁹ ELO, toeg. nr. 0900A, inv. nr. 286

⁵⁰ EODD, MORA nr 19930256

⁵¹ Dit betreft zeer waarschijnlijk een typefout in het krantenartikel, aangezien dit kaliber niet bestaat. Het is echter niet bekend welk kaliber het moet zijn. Om de oorspronkelijke tekst in de bron niet te wijzigen is er een (?) achter 135mm geplaatst.

⁵² De Telegraaf dd 19 februari 1993

Afbeelding 2: CE bodembelastingkaart Johanna van Hoornstraat Noordwijk.

4 CONCLUSIE EN ADVIES

4.1 CONCLUSIE

Op basis van de geraadpleegde bronnen, de beoordeling en evaluatie van de indicaties is vastgesteld dat het onderzoeksgebied Johanna van Hoornstraat Noordwijk in de gemeente Noordwijk (Zuid-Holland) niet betrokken is geweest bij oorlogshandelingen waardoor CE in de bodem kunnen zijn achtergebleven. Het onderzoeksgebied is onverdacht op het aantreffen van CE in de bodem.

4.2 ADVIES

Op basis van de resultaten van dit vooronderzoek en de conclusies is het niet noodzakelijk om vervolgstappen te ondernemen in de explosievenopsporing voorafgaan aan de voorgenomen werkzaamheden binnen onderzoeksgebied Johanna van Hoornstraat in de gemeente Noordwijk (Zuid-Holland). De (grond)werkzaamheden kunnen regulier worden uitgevoerd.

5 BIJLAGEN

5.1 BIJLAGE 1 OVERZICHT BEOORDELEN/EVALUEREN INVENTARISATIE (WSCS-OCE 2012)

In het WSCS-OCE 2012 staat vermeld dat de indicaties en contra-indicaties uit de inventarisatie-resultaten dienen te worden beoordeeld en dat op basis hiervan de volgende punten gemotiveerd vastgesteld moeten worden:

- Of er sprake is van een CE verdacht gebied, en zo ja;
- De (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoedelijke CE;
- De horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied.

Bij de beoordeling en evaluatie van de resultaten van de inventarisatie worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Indien sprake is van de vermoedelijke aanwezigheid van CE, wordt de conclusie VERDACHT gerapporteerd. Indien er geen sprake is van de vermoedelijke aanwezigheid van CE, wordt de conclusie ONVERDACHT gerapporteerd;
2. De conclusie wordt vastgesteld op basis van twee of meer onafhankelijke verifieerbare bronnen. Indien een indicatie in slechts in bron is aangetroffen, wordt dit duidelijk aangegeven in de rapportage. Hierin wordt gerapporteerd hoe de betrouwbaarheid van de bronnen is ingeschat;
3. Indicaties en/of contra-indicaties dienen een locatieverwijzing te hebben, aangezien deze essentieel is om te bepalen of de informatie relevant is voor de aanwezigheid van CE op de projectlocatie en/of in het onderzoeksgebied. Voor de locatieverwijzing gelden de volgende uitgangspunten:
 - a. Indicaties en/of contra-indicaties moeten worden vertaald naar een locatie in de huidige topografie;
 - b. Waar sprake is van onduidelijkheid/onbetrouwbaarheid in de locatieverwijzing, wordt dit gedocumenteerd;
 - c. Bij gebruikmaking van indicaties en/of contra-indicaties uit geschreven bronnen, dient de locatieverwijzing uit het bronbestand in de rapportage ongewijzigd te worden overgenomen.
4. Bij het vaststellen van de conclusie worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
 - a. Bij de beoordeling of bepaalde oorlogshandelingen een indicatie vormen voor de aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied, wordt bijlage 3 van het WSCS-OCE 2012 als leidraad gehanteerd. Hiervan mag alleen gemotiveerd worden afgeweken;
 - b. Als er geen indicaties zijn die wijzen op de aanwezigheid van CE in het onderzoeksgebied, is de conclusie ONVERDACHT;
 - c. Als er indicaties zijn dat bij oorlogshandelingen binnen de grenzen van de projectlocatie en/of onderzoeksgebied bepaalde hoofdsoorten CE zijn gebruikt/betrokken geweest, dan is (een deel van) de projectlocatie en/of onderzoeksgebied VERDACHT op de aanwezigheid van deze hoofdsoorten CE, tenzij op basis van contra-indicaties het tegendeel kan worden bewezen.
5. Het verdachte gebied wordt horizontaal en verticaal afgebakend, gespecificeerd per (sub)soort CE, hoeveelheid en verschijningsvorm van vermoedelijke CE. Daarbij worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
 - a. Bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt bijlage 3 van het WSCS-OCE 2012 gehanteerd;
 - b. Uitgangspunten voor de verticale afbakening:
 - i. Bij het bepalen van de verticale afbakening dient specifiek rekening te worden gehouden met: bodemweerstand, verwachte indringingsnelheid en –hoek, gewicht, vorm en diameter CE;
 - ii. Voor het berekenen van de penetratiediepte wordt gebruik gemaakt van een rekenmethode waarin ten minste rekening gehouden wordt met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem;
 - iii. Indien sprake is van grondverzet/grondroering in de periode 1945 tot heden, wordt op basis daarvan bepaald of, en zo ja, tot welke diepte minus maaiveld (gerelateerd aan NAP), de aanwezigheid van CE kan worden uitgesloten;
 - iv. De verticale afbakening wordt zodanig uitgedrukt dat deze is te herleiden tot de diepte ten opzichte van NAP;
 - c. Uitgangspunten horizontale afbakening:

- i. Bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt de tolerantie gemotiveerd, gebaseerd op het beschikbare bronnenmateriaal;
 - ii. Het verdachte gebied wordt weergegeven in RD-coördinaten;
- d. Onder de verschijningsvorm wordt verstaan de wijze waarop CE in het verleden in de (water)bodem zijn terechtgekomen, waarbij onderscheid kan worden gemaakt in: afgeworpen, verschoten, gegooid, gelegd, weggeslingerd, opgeslagen, gedumpt, begraven (inclusief redepositie), als restant uit springputten of explosie en als onderdeel van (vliegtuig)wrakken en/of gezonken vaartuigen.

5.2 BIJLAGE 2 VASTSTELLEN VERDACHT GEBIED EN AFBAKENING IN VOORONDERZOEK

In onderstaand overzicht is de horizontale afbakening van het verdachte gebied weergegeven zoals deze is opgenomen in het WSCS-OCE 2012.

Indicatie	Algemene omschrijving	Uitgangspunt conclusie		Uitgangspunten voor afbakening verdacht gebied
		Verdacht	Onverdacht	
Verdedigingswerk	Groepering van wapenopstellingen en/of geschutopstellingen, rondom afgezet met een versperring (bijvoorbeeld weerstandskern of steunpunt)	⊗		Het grondgebied binnen de grenzen van het verdedigingswerk is verdacht. De grenzen worden bij voorkeur bepaald aan de hand van georeferente luchtfoto's.
Wapenopstelling	Opstelling van handvuurwapen, machinegeweer of andere (semi)automatisch wapen, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk	⊗		Locatie van de wapenopstelling
Geschutopstelling (statisch en mobiel)	Locatie van geschut, niet zijnde onderdeel van een verdedigingswerk.	⊗		25 meter rondom het hart van de geschutopstelling, maar niet verder dan een eventuele aangrenzende watergang.
Munitieopslag in open veld	Locatie van munitievoorraad in het open veld, niet zijnde binnen een verdedigingswerk	⊗		Locatie van de veldopslaglocatie
Loopgraaf	Militaire loopgraaf	⊗		Het gebied binnen de contouren van de loopgraaf is verdacht, bij voorkeur bepaald aan de hand van georeferente luchtfoto's.
Tankgracht of -geul	Een diepe (al dan niet droge) gracht of geul met steile wanden, aangebracht om pantservoertuigen tegen te houden		⊗	Niet verdacht, tenzij er aanwijzingen zijn dat er mogelijk munitie in gedumpt is.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD géén landmijnen aangetroffen		⊗	n.v.t.
Landmijnen verdacht gebied	Middels een aanwijzing, niet zijnde een mijnenlegrapport, op landmijnen verdacht verklaard gebied. In het verdachte gebied zijn bij de controle door de MMOD, of bij naoorlogse activiteiten landmijnen aangetroffen.	⊗		De grenzen zoals aangegeven in het ruimrapport
Mijneveld	Geregistreerd mijneveld, waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd.		⊗	n.v.t.
Mijneveld	Geregistreerd mijneveld waarvan mijnenlegrapport aanwezig is. Niet alle volgens het mijnenlegrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Geen feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.	⊗		De grenzen zoals aangegeven in het mijnenlegrapport en/of ruimrapport.
Mijneveld	Mijnenlegrapport aanwezig. Niet alle volgens het legrapport gelegde landmijnen zijn geruimd. Feitelijke onderbouwing bekend waarom er landmijnen worden vermist.		⊗	n.v.t.
Versperringen	Versperringen, zoals strandversperringen en drakentanden		⊗	Tenzij er indicaties zijn dat CE onderdeel uitmaken van de versperring.
Infrastructuur zonder geschutopstelling of munitievoorraad	Militaire werken zoals woononderkomen of werken met een burgerdoel zoals schuilbunker		⊗	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van nabij verdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen
Schuilloopgraaf	Loopgraaf voor burgerbevolking om in te schuilen		⊗	n.v.t.
Kampementen	Grondgebied met onderkomens zoals tenten		⊗	Tenzij er indicaties zijn op CE vanwege de aanwezigheid van munitieopslag of nabij verdediging in de vorm van bijvoorbeeld wapenopstellingen.
Mangat	Gat in grond met schuilfunctie, niet in gebruik genomen als schuttersput		⊗	n.v.t.
Vernielingslading	Locatie van aangebrachte vernielingslading	⊗		Locatie van vernielingslading
Artillerie-, mortier- of raketbeschieting	Gebied dat is beschoten door mobiel of vast geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudige) raketwerpersysteem	⊗		Situationeel te bepalen
Raketbeschieting inslagenpatroon bekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers	⊗		Op basis van een analyse van het inslagenpatroon wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon
Inslagpunt blindganger, zijnde een vliegtuigbom	Vliegtuig die niet in werking is getreden	⊗		Te bepalen volgens rekenmethode waarin ten minste rekening wordt gehouden met de volgende parameters: de afwerphoogte, de afwerpsnelheid, het gewicht van de bom, de diameter van de bom en de weerstand van de bodem. Op basis van in ieder geval deze vijf parameters wordt berekend tot welke diepte CE theoretisch kunnen indringen en hoever de maximale horizontale verplaatsing is.
Crashlocatie vliegtuig	Aanwezigheid van CE vanwege de crash	⊗		Situationeel te bepalen
Krater van gedetoneerde	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een incidentele luchtafweergranaat bevindt.		⊗	Tenzij er indicaties zijn dat het geen incidentele luchtafweergranaat betreft.

incidentele luchtafweergranaat			
Inslagpunt van een V.1 wapen	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V.1 wapen	⊗	15 meter rondom een inslagpunt vanwege de mogelijke horizontale verplaatsing onder de grond.
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerde V.1 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V.1 wapen bevindt.	⊗	Situationeel te bepalen
Krater van een (gedeeltelijk) gedetoneerde V.2 wapen	Gebied waarin zich de krater van de detonatie van een V.2 wapen bevindt.	⊗	Situationeel te bepalen
Dumplocatie van munitie en/of toebehoren	Dumplocatie van CE en/of toebehoren in landbodem of op waterbodem	⊗	Locatie van de dump en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld dumping in stilstaand of stromend water
Ongecontroleerde (massa)explosie	(Sympathische) detonatie van explosieven voorraad zoals ontploffing munitieopslag of munitietrein	⊗	Situationeel te bepalen
Vernietigingslocatie voor CE	Eén of meerdere springputten	⊗	De contour(en) van de springput(ten) en afbakening verder situationeel te bepalen, bijvoorbeeld gelet op de afstand van eventuele uitgeworpen CE buiten deze contour(en).
Vernielingslading (in werking gesteld)	Locatie van in werking gestelde vernielingslading, waarbij de mogelijkheid bestaat op het aantreffen van niet (geheel) gedetoneerde springlading(en)	⊗	Locatie waar de vernielingslading in werking is gesteld en afbakening verder situationeel te bepalen.
Tapijtbombardement	Gebied dat is getroffen door een bombardement met middelzware en/of zware bommenwerpers, met als doel om schade aan te richten over een groot gebied.	⊗	Op basis van een analyse van het inslagenpatroon ⁵³ wordt de maximale afstand tussen twee opeenvolgende inslagen binnen een inslagenpatroon bepaald. Het verdachte gebied wordt afgebakend door deze afstand te projecteren op de buitenste inslagen van het inslagenpatroon. Dat is exclusief de eventuele horizontale verplaatsing van de buitenste blindganger binnen het inslagenpatroon.
Duikbombardement op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen	⊗	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 181 meter gemeten vanuit het hart van het doel ⁵⁴ .
Duikbombardement op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door bombardement met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn te treffen	⊗	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 91 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ⁵⁵ .
Raketbeschieting op zgn. 'Pin Point Target', inslagenpatroon onbekend	Gebied dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om een vooraf bepaald specifiek object te treffen.	⊗	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 108 meter gemeten vanuit het hart van het doel ⁵⁶ .
Raketbeschieting op zgn. 'Line Target', inslagenpatroon onbekend	Lineair gebied, nabij een spoorlijn, dat is getroffen door een raketbeschieting met jachtbommenwerpers, met als doel om de spoorlijn of treinstel op deze spoorlijn te treffen	⊗	Het verdachte gebied wordt bepaald door een afstand van 80 meter gemeten vanuit het hart van de spoorlijn ⁵⁷ .

⁵³ Verzameling van de locaties van inslagen van één bepaald toestel of één bepaald bombardement.

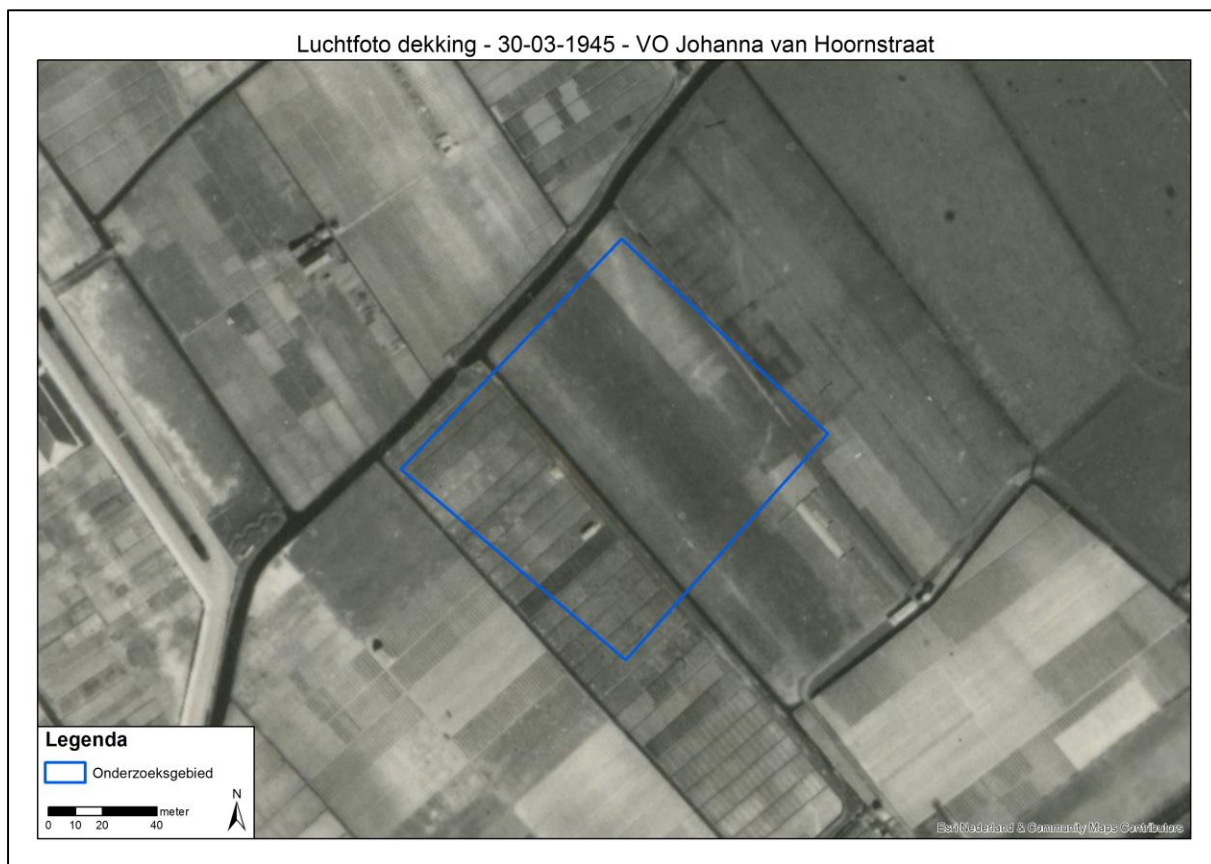
⁵⁴ Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen. De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50% van de vliegtuigbommen binnen 119 meter neer is gekomen en de maximaal gemeten afstand t.o.v. het doel 181 meter was.

⁵⁵ Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen. De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel waarbij opgemerkt moet worden dat 50 % van de vliegtuigbommen binnen 46 meter neer is gekomen en de maximaal afstand t.o.v. het doel 91 meter was.

⁵⁶ Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen. De genoemde afstand is de gemiddelde afstand t.o.v. het doel (gebouwen) waarbij opgemerkt moet worden dat de gemiddelde spreiding van de raketten t.o.v. het middelpunt van een salvo 69 meter was, en dat de gemiddelde afstand van het middelpunt van een salvo t.o.v. het doel 39 meter was.

⁵⁷ Afstanden zijn afkomstig van een Britse studie (empirisch onderzoek) naar de accuratesse bij aanvallen door eenmotorige duikbommenwerpers gedurende de periode oktober 1944 – april 1945 (AIR 55/322). Eventueel effect van vijandelijk luchtafweer tijdens deze duikbombardementen is niet in de studie meegenomen. De genoemde afstand is de maximale afstand gemeten n.a.v. luchtfoto-interpretatie.

5.3 BIJLAGE 3 DEKKING GERAADPLEEGDE LUCHTFOTO

5.5 BIJLAGE 4 CE INVENTARISATIEKAART (losbladig)

Inventarisatiekaart - VO Johanna van Hoornstraat

5.6 BIJLAGE 5 CE-BODEMBELASTINGKAART (losbladig)

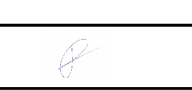
CE Bodembelastingkaart - VO Johanna van Hoorstraat

Legenda

 Onderzoeksgebied

Projectnaam:	VO Johanna van Hoorstraat		
Kenmerk:	16020415		
Onderwerp:	CE Bodembelastingkaart		
Tekenaar:	Paolo Kors		
Autorisatie:	Anja van de Meer		
Controleur:	Thierry van den Berg		
Datum:	13-6-2016		

IDDS Explosieven
's-Gravendijkseweg 37
2200 AC Noordwijk

071 - 402 85 86
info@idds.nl
www.idds.nl

0 3.75 7.5 15 meter

